HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואימא פרט לחייבי לאוין [א]אמר [ב]רב פפא [א]חייבי לאוין תפשי בהו קדושין דכתיב [1]כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום אלא אהובה בנישואיה שנואה בנישואיה ואמר רחמנא כי תהיין ואימא פרט לחייבי כריתות אמר רבא אמר קרא [2]ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ [ב]בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא אימא בין שאומר לו אביך קיים בין שאומר לו אביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא לרבות אחותו משפחה ועובדת כוכבים אמר קרא [3]בת אשת אביך מי שיש לו אישות לאביך בה פרט לאחותו משפחה ועובדת כוכבים ומה ראית מסתברא חייבי כריתות הוה ליה לרבות שכן תפסי בהן קדושין לעלמא אדרבה שפחה ועובדת כוכבים הוה ליה לרבות דאי מגיירה לדידיה נמי תפסי בה קדושין לכי מגיירה גופא אחרינא היא ורבנן למעוטי שפחה ועובדת כוכבים מנא להו [ג]נפקא להו [4]מהאשה וילדיה תהיה לאדוניה ורבי יוסי בר' יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי דאי אשמעינן שפחה משום דאין לה חיים אבל עובדת כוכבים דאית לה חיים אימא לא ואי אשמעינן עובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות אבל שפחה דשייכא במצות אימא לא צריכא ורבנן אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנא להו וכ"ת נילף משפחה הנהו מצרך צריכי [ג]א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי [ד]אמר קרא [5]כי יסיר את בנך מאחרי בנך מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך [ז]לימא קסבר רבינא (ה)[ה]עובד כוכבי' ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מיקרי האי בשבעה אומות כתיב כי יסיר לרבות כל המסירים הניחא לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא אלא לרבנן מנא להו מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ברבי יהודה רבי שמעון היא:

מתני'

רש"י

פרט לחייבי לאוין. אם נשא אביו ממזרת והוליד בת לאו אחותו היא ואימא דלא תפסי בהו קדושי': **יש אהובה לפני המקום.** צורך היה לו להזכיר שאם זה היה אוהב את זו ושונא את זו אין הבכורה משתנה בכך פשיטא שאם זה שונאה אין המקום שונאה: **שנואה בנישואיה.** בעבירה: **כי תהיינה.** דאית בהו הויה: **ואימא.** דהאי בת אשת אביו פרט לאחותו מחייבי כריתות דאין אישות בה לאביך דהא לא תפסי בהו קדושין דילפינן מאחות אשה שהיא בכרת וכתיב בה לא תקח אין לך בה לקוחין בפ' האומר לחברו בקדושין (דף סז:): **שפחה אין לה חיים.** אין לה יחס דכתיב עם החמור (בראשית כב) ועובדת כוכבים מתייחסת על שם אביה דכתיב בלאדן בן בלאדן (מ"ב כ) ו)הדרימון בן טברימון (מ"א טו): **שפחה שייכא במצות.** כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה דגמר לה לה מאשה (חגיגה דף ד.): **כי יסיר את בנך.** מדלא כתיב כי תסיר ש"מ הכי קאמר בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה כי תסיר בת העובד כוכבים את בנך שתלד מאחרי. אלמא בנך מן העובד כוכבים שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך: **ש"מ.** מדכתיב כי יסיר את בנך ומוקמינן ליה בבן שתלד בתך לעובד כוכבים אלמא בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי נמי בנך: **לימא קסבר רבינא וכו' הולד כשר.** ולקמן פליגי בה בהחולץ (דף מה.). (א) ז)(ול"נ דהולד ממזר גרסי' דלא הוי כגר שנתגייר אלא כל ישראלית יש בו ושייך ביה ממזרות): **בשבעה אומות כתיב.** ושאר עובדות כוכבים מנלן דולדה כמוה: **לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא.** בפרק המקבל בבבא מציעא (דף קטו.) אלמנה עניה אין ממשכנין אותה אבל עשירה ממשכנין (ב) שאין אתה חייב להחזיר לה ואין אתה משיאה שם רע בשכנותיה אלמא דריש טעמא דלא תחבול בגד אלמנה ח) משום שם רע ומוציא עשירה מן הכלל. והכא נמי לדידיה ניחא דאי נמי לא מפרש קרא טעמא הוה דריש טעמא דאיתון משום כי יסיר את בנך ולא איצטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר קרא כי יסיר לרבות שאר מסירין: **אלא לרבנן.** איצטריך קרא לפרושי טעמא בז' אומות גופייהו ולמעוטי שאר אומות דאינן אדוקין בעבודת כוכבים כמותן כדקיימא לן (חולין דף יג:) עובדי כוכבי' שבחו"ל לאו עובדי עבודת כוכבי' הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן ולא אייתר ליה רבויא ושאר אומות מנלן. ודכוותיה אמרינן בסנהדרין (דף כא.) גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו ט) דלר"ש הוי לא יסור לרבויא דבלאו פירושא דקרא הוה דרשינן ביה טעמא ולרבנן דלא דרשי טעמא דקרא בעלמא הכא קרא פירש טעמא:

מתני'

תוספות

וכי יש אהובה לפני המקום. דפשיטא דבשביל אהבת ושנאת הבעל לא יפקיע המקום זכות בנה ואם תאמר ונימא שנואה היינו רשעה דהיא שנואה לפני המקום וי"ל דמשמע ליה אהובה ושנואה בנישואיה ואם ברשעה מדבר בלא נישואיה נמי יש לשנאותה א):

ורבי יוסי ברבי יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים. וא"ת ולמה לי קרא דהאשה וילדיה דמבת אשת אביך נפקי תרווייהו דאין אישות לאביך בה וי"ל דהוה מוקמינן קרא בדמסתברא טפי ואידך הוה מרבינן ממולדת חוץ בין שאומרים לאביך הוצא כי היכי דמרבינן מיניה חייבי כריתות: **ואי אשמועינן עובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות.** לא הוה צריך להך צריכותא דעובדת כוכבים לא מפרש בהדיא בקרא ובטעמא קמא סגי דאי לאו אלא חד קרא הוה מוקמינן בשפחה משום דאין לה י)חיים וא"ת השתא דאיכא טעמא בעובדת כוכבי' ואיכא טעמא בשפחה למה לי קרא דהאשה וילדיה דמבת אשת אביך ממעטי תרווייהו דהי מינייהו מפקת וי"ל דה"א טעמא דלא שייך במצות עדיף והוה מוקמינן לה בעובדת כוכבים א] ואע"ג דטעמא דעובדת כוכבי' לא הוה אתא משפחה כיון דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בעובדת כוכבים:

(ג) **קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר.** כן גיר' הקונטרס וכן כתוב ברוב ספרים כאן אבל בקדושין בסוף פרק האומר (דף סח: ושם) ברוב ספרים כתוב הולד ממזר וכן גורס התם וכן נראה עיקר לר"י דכיון דבתר ישראלית שדינן ליה הוה טפי ממזר ממאי דהוה שדינן בתר עובד כוכבים דאין ממזרות לעובד כוכבים וכן משמע לעיל דקא"ר יוחנן בספ"ק (דף יז. ושם) וכולן לפסול והדר קאמר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ואין חוששין לקדושיו דעובד כוכבים הוא ולא ממזר והא דאמרינן בפרק יש בכור (בכורות דף מז. ושם) גבי לויה שנתעברה מן העובד כוכבים בנה פטור מה' סלעים לא תימא למ"ד אין מזהמין את הולד אלא אפילו למ"ד מזהמין לוי פסול איקרי אומר ר"י דמ"ד אין מזהמין היינו מ"ד הולד ממזר דלאו בתר עובד כוכבים שדינן ליה ולשון מזהמין על שם עובדי כוכבים שהן מזוהמין והקונטרס לא פירש שם כן: **ההוא בשבעה אומות כתיב.** ואע"ג דלא תחנם דכתיב נמי התם מוקמינן בפרק קמא דמסכת ע"ז (דף כ.) בכל אומות עובדי עבודת כוכבים הכא לא מוקמינן ליה בז' אומות אלא משום דכי יסיר משמע שבעה אומות דמסירין טפי ואי לאו כי יסיר הוה מוקמינן ליה נמי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים לרבנן ולר"ש דדריש טעמא דקרא אי לאו כי יסיר הוה דרשי' דטעמא דקרא משום הסרה והוה (ד) מוקי ליה דוקא בז' אומות דמסירין טפי וא"ת דלא תתחתן בם דכתיב נמי התם מוקמינן דוקא בז' אומות אע"ג דאין שייך שם הסרה דבגירותן איירי כדאמר בהערל (לקמן דף עו. ושם) וי"ל דעל כרחך אי אפשר לאוקומי בכל אומות דמדאסר גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי מכלל דשאר גרים שרי בישראל ואם תאמר והיכי כרת ברית שלמה עם חירם מלך צור דכתיב ויכרתו ברית שניהם (מ"א ה) והכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם (דברים ז) ובכל האומות עובדי עבודת כוכבים איירי כמו ולא תחנם וי"ל דשמא לא אסר אלא כריתת ברית לשם עבודת כוכבים כדכתיב באידך קרא לא תכרות להם ולאלהיהם ברית (שמות כג) או שמא חירם מלך צור גר תושב היה ועוד נ"ל דלא מיתסר כריתת ברית אלא דוקא בשבעה אומות מדכתיב גבי גבעונים (יהושע ט) אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך ברית משמע דבשאר אומות שרי ואע"ג דלא תחנם איירי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים כריתת ברית שאני דמוכח עניינא דאיירי דוקא בשבעה אומות כמו לא תחיה כל נשמה דדוקא ז' האומות היו מצווים להחרים דכתיב שבעה גוים רבים ועצומים וכו' החרם תחרים (דברים ז) וזה הכתוב שלא לכרות להם ברית שלום שלא להכותם כדי לכבוש ארץ ישראל:

מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי בר' יהודה ר"ש היא. בסוף פ' האומר (קדושין סח: ושם) איתא הך סוגיא ומשני בענין אחר דאמר קרא כי תהיינה וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיינה לא קרינן ביה וילדו לו וקאמר נמי בתר הכי אם כן האשה וילדיה למה לי ומוקי לה לדרשא אחריתי ולא קאמר חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי:

קדמו

מסורת הש"ס

א) קדושין סח., ב) [בערוך גרס רבא], ג) קדושין סח: לעיל יז., ד) [קדושין שם ע"ש היטב], ה) [לקמן מה. קדושין עה:], ו) נ"ל הדד, ז) רש"ל מ"ז, ח) [דברים כד], ט) [דברים יז], י) [ועיין היטב תוספות סנהדרין פג: סוף ד"ה וטבול יום ותוס' זבחים יז. ד"ה הג"ה וכו' ישוב על זה],

תורה אור השלם

1. כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנִיאָה: דברים כא טו
2. עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן: ויקרא יח ט
3. עֶרְוַת בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: ויקרא יח יא
4. אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: שמות כא ד
5. כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מַהֵר: דברים ז ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לימא וכו' ולי נראה נ"ב זה אינו מדברי רש"י: (ב) ד"ה לר' שמעון וכו' עשירה ממשכנין אותה שאין: (ג) תוספות ד"ה לימא קסבר רבינא: (ד) ד"ה ההוא וכו' משום הסרה והוה מוקמי' ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוספות ד"ה ואי אשמעינן כו' ואף על גב דטעמא דעובדת כוכבים עדיף לא הוה כו' כצ"ל:

מוסף רש"י

וכי יש אהובה לפני המקום. כלומר וכי אהבתו או שנאתו של בעל חשובה לפני המקום לשנות דין הנחלה בשבילה, שהוצרך הכתוב לכתוב לא יוכל לבכר את בן האהובה, לא הוי ליה למיכתב אלא כי את הבכור יכיר, ואנא ידענא לא שנא אמו אהובה ולא שנא אמו שנואה (קדושין סח.). **שנואה בנישואיה.** שנישואיה שנואים לפני המקום, כגון חייבי לאוין, ואמר רחמנא כי תהיין. אלמא אית בהו הויה (שם). **כי יסיר את בנך מאחרי.** לעיל מיניה כתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך, וסמיך ליה כי יסיר את בנך, מדלא כתיב כי יסיר את בתך, משמע דבן הנולד לעובד כוכבים מבתך קאמר שיסירנו העובד כוכבים מאחריו, ושמעינן דבן בתך אפילו מן העובד כוכבים קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך, מדלא כתיב נמי כי תסיר את בנך, דנשמע מניה דקפיד נמי קרא בבתו לא תקח לבנך משום כי תסיר את הבן הנולד לה מבנך, אלמא בן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך אלא בנה (קדושין סח: וכעי"ז דברים ז ד).

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ז:

נט ב מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה א טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף י:

ס ג ד מיי' פ"א מהל' יבום הלכה ד:

סא ה מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קה טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יט:

תוספות ישנים

א) ועוד דפשיטא דאין לבני' להפסיד לכך נחלתם: בין שאומרים לאביך הוצא. והיינו חייבי כריתות דליכא לאוקומי בחייבי לאוין דהא כבר שמעינן להו מכי תהיינה שהרי קדושין תופסין בהם ועוד ניחא לאוקומי בחייבי כריתות דמשמע הוצא משום דהוי אשה דלא תפסי בה קדושין והיינו חייבי כריתות דאילו חייבי לאוין קדושין תופסין: חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי. ותימה דבפרק האומר (קידושין סח:) משמע דלא צריך רק חד קרא לשפחה ועובדת כוכבים דפריך אלא האשה וילדיה למה לי ולא קאמר חד לשפחה וחד לעובדת כוכבי' וי"ל דהכא היינו טעמא דאצטריך תרי קראי משום דחזינן הכא דאף חייבי כריתות דלית בהו קדושין מרבינן מדכתיב מולדת חוץ בין שאומרים לאביו הוצא. א"כ אי ליכא תרי קראי לשפחה ולעובדת כוכבים לא הוה ממעטינן רק חד מינייהו שהרי יש לנו לרבות כל מה שנוכל דהא אף חייבי כריתות מרבינן אבל התם אין לחלק ביניהם ותימה כי קאמר הכא אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנלן אמאי לא משמע דנפקא מדכתיב כי תהיינה וילדו כל היכא דקרינא ביה כי תהיינה קרינא ביה וילדו לו ושפחה ועובדת כוכבים לא בני הויה נינהו דהכי קאמר תלמודא בפרק האומר וי"ל להא דפרישית ניחא דהכא לא מצי למימר כן משום דאף חייבי כריתות דלא קרינן בהו נמי כי תהיינה מרבינן הכא ממולדת חוץ:

תוס' חד מקמאי

היא. דולדה כמוה ולא תפסי בה קדושין ואפי' בשפחה שטבלה לשם עבדות דשייכא במצות דהא אמר בהא שמעתתא וצריכה דאי אשמעינן בעובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות. ואם אנס ופתה אשה מותר לישא בתה ודוקא לאחר מיתת האשה אבל בחיי האשה אסור לישא בתה דתנן הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה דנשי לגבי נשי שכיחן דאזלן: